TEISINGUMO TEISMO (trečioji kolegija) SPRENDIMAS

2018 m. lapkričio 7 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Teisingumo Teismo jurisdikcija – Direktyva 2003/86/EB – Teisė į šeimos susijungimą – 12 straipsnis – Trijų mėnesių termino nuo papildomos apsaugos statuso suteikimo praleidimas – Papildomos apsaugos statuso turėtojas – Prašymo išduoti vizą atmetimas“

Byloje C-380/17

dėl 2017 m. birželio 21 d. *Raad van State* (Valstybės Taryba, Nyderlandai) sprendimu, kurį Teisingumo Teismas gavo 2017 m. birželio 26 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

K,

B

prieš

Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie

TEISINGUMO TEISMAS (trečioji kolegija),

kurį sudaro trečiosios kolegijos pirmininko pareigas einantis ketvirtosios kolegijos pirmininkas M. Vilaras, teisėjai J. Malenovský, L. Bay Larsen (pranešėjas), M. Safjan ir D. Šváby,

generalinis advokatas P. Mengozzi,

posėdžio sekretorė R. Şereş, administratorė,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2018 m. kovo 19 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

– K ir B, atstovaujamų *advocaten* C. J. Ullersma ir M. L. van Leer,

– Nyderlandų vyriausybės, atstovaujamos K. Bulterman ir H. S. Gijzen,

– Europos Komisijos, atstovaujamos C. Cattabriga ir G. Wils,

susipažinęs su 2018 m. birželio 27 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,

priima šį

* Proceso kalba: nyderlandų.

Sprendimą

1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl 2003 m. rugsėjo 22 d. Tarybos direktyvos 2003/86/EB dėl teisės į šeimos susijungimą (OL L 251, 2003, p. 12; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 6 t., p. 224) 12 straipsnio 1 dalies išaiškinimo.

2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant K ir B, trečiosios šalies piliečių, ir *Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie* (saugumo ir teisingumo valstybės sekretorius, Nyderlandai) (toliau – valstybės sekretorius) ginčą dėl to, kad pastarasis atmetė prašymą išduoti vizą gyventi šalyje ilgiau nei tris mėnesius dėl šeimos susijungimo.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

Direktyva 2003/86

3 Direktyvos 2003/86 8 konstatuojamojoje dalyje nustatyta:

„Ypatingas dėmesys turėtų būti skiriamas pabėgėlių padėčiai, atsižvelgiant į priežastis, privertusias juos palikti savo šalį ir neleidusias jiems ten normaliai gyventi su šeima. Dėl to jiems turėtų būti sudarytos palankesnės sąlygos naudotis teise į šeimos susijungimą.“

4 Šios direktyvos 3 straipsnio 2 dalies c punkte numatyta:

„Ši direktyva netaikoma tais atvejais, kai globėjas [šeimos susijungimo prašymo teikėjas yra trečiosios šalies pilietis, kuris]:

<…>

c) gali gyventi valstybėje narėje, remiantis papildoma apsaugos forma pagal tarptautinius įsipareigojimus, nacionalinės teisės aktus ar valstybių narių praktiką arba kad tuo pretekstu prašo leidimo gyventi ir laukia sprendimo dėl savo statuso.“

5 Minėtos direktyvos 4 straipsnio 1 dalyje išvardyti šeimos susijungimo prašymo teikėjo šeimos nariai, kuriems pagal tą pačią direktyvą valstybės narės leidžia atvykti ir gyventi šalyje.

6 Direktyvos 2003/86 5 straipsnio 5 dalyje nustatyta:

„Nagrinėdamos prašymą, valstybės narės deramai atsižvelgia į nepilnamečių vaikų geriausius interesus.“

7 Šios direktyvos 7 straipsnio 1 dalis suformuluota taip:

„Tuo metu, kai yra pateiktas prašymas susijungti su šeima, atitinkama valstybė narė gali reikalauti, kad prašymą pateikęs asmuo pateiktų įrodymus, kad globėjas [šeimos susijungimo prašymo teikėjas] turi:

a) panašiai šeimai tame pačiame regione normaliomis laikomas gyvenamąsias patalpas, atitinkančias atitinkamoje valstybėje narėje galiojančius bendrus sveikatingumo ir saugos standartus;

b) sau ir savo šeimos nariams skirtą ligos [sveikatos] draudimą nuo bet kurios rizikos, nuo kurios atitinkamoje valstybėje narėje įprastai apdraudžiami savi piliečiai;

c) pastovių ir nuolatinių lėšų, kurių pakanka sau ir savo šeimos nariams išlaikyti nesinaudojant atitinkamos valstybės narės socialinės paramos sistema. <…>“

8 Minėtos direktyvos 10 ir 11 straipsniuose įtvirtintos taisyklės, kurias valstybės narės privalo taikyti pabėgėliams, kuriuos pripažįsta tokiais.

9 Tos pačios direktyvos 12 straipsnyje nustatyta:

„1. Nukrypstant nuo 7 straipsnio, valstybės narės nereikalauja, kad pabėgėlis ir (arba) jo šeimos narys (-iai) pateiktų kartu su prašymais dėl tų šeimos narių, kurie yra nurodyti 4 straipsnio 1 dalyje, įrodymų, kad pabėgėlis atitinka 7 straipsnyje išdėstytus reikalavimus.

<…>

Valstybės narės gali reikalauti, kad pabėgėlis atitiktų 7 straipsnio 1 dalyje nurodytas sąlygas, jei prašymas dėl šeimos susijungimo nepateikiamas per tris mėnesius nuo pabėgėlio statuso suteikimo.“

2. Nukrypstant nuo 8 straipsnio, valstybės narės nereikalauja, kad pabėgėlis būtų išgyvenęs jų teritorijoje tam tikrą laikotarpį iki jo / jos šeimos narių prisijungimo prie jo / jos.“

10 Direktyvos 2003/86 17 straipsnyje numatyta:

„Valstybės narės, atmesdamos prašymą, panaikindamos ar atsisakydamos atnaujinti leidimą gyventi arba spręsdamos klausimą dėl globėjo [šeimos susijungimo prašymo teikėjo] ar jo šeimos nario išsiuntimo, deramai atsižvelgia į asmens šeimos santykių pobūdį ir tvirtumą, jo gyvenimo valstybėje narėje trukmę, šeimos, kultūrinių ir socialinių ryšių su jo ar jos kilmės šalimi buvimą.“

Direktyva 2004/83/EB

11 2004 m. balandžio 29 d. Tarybos direktyvos 2004/83/EB dėl trečiųjų šalių piliečių ar asmenų be pilietybės priskyrimo pabėgėliams ar asmenims, kuriems reikalinga tarptautinė apsauga, jų statuso ir suteikiamos apsaugos pobūdžio būtiniausių standartų (OL L 304, 2004, p. 12; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 7 t., p. 96) 25 konstatuojamojoje dalyje nustatyta:

„Būtina nustatyti kriterijus, kuriais remiantis tarptautinės apsaugos prašytojai turėtų būti pripažįstami kaip galintys gauti papildomą apsaugą. Tokie kriterijai turėtų būti kildinami iš tarptautinių įsipareigojimų pagal žmogaus teisių dokumentus ir valstybėse narėse esamą praktiką.“

Direktyva 2011/95ES

12 2011 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2011/95/ES dėl trečiųjų šalių piliečių ar asmenų be pilietybės priskyrimo prie tarptautinės apsaugos gavėjų, vienodo statuso pabėgėliams arba papildomą apsaugą galintiems gauti asmenims ir suteikiamos apsaugos pobūdžio reikalavimų (OL L 337, 2011, p. 9) 34 konstatuojamojoje dalyje nustatyta:

„Būtina nustatyti bendrus kriterijus, kuriais remiantis tarptautinės apsaugos prašytojai turi būti pripažįstami galinčiais gauti papildomą apsaugą. Tokie kriterijai turėtų būti kildinami iš tarptautinių įsipareigojimų pagal žmogaus teisių dokumentus ir valstybėse narėse esamą praktiką.“

Nyderlandų teisė

13 *Vreemdelingenwet 2000* (2000 m. Įstatymas dėl užsieniečių) 29 straipsnio 1, 2 ir 4 dalyse nustatyta:

„1. Terminuotas leidimas gyventi šalyje <…> gali būti išduodamas užsieniečiui, kuris:

a) turi pabėgėlio statusą arba

b) pakankamai įrodo, kad turi pagrįstą pagrindą manyti, jog jį išsiuntus jam kiltų:
   1. realus pavojus, kad bus paskirta arba įvykdyta mirties bausmė;
   2. realus pavojus, kad bus kankinamas, patirs nežmonišką arba žeminantį jo orumą elgesį, arba
   3. didelė ir asmeninė grėsmė gyvybei ar kiltų grėsmė jo asmeniui dėl neapgalvoto [nesirenkamojo] smurto tarptautinio ar vidaus ginkluoto konflikto metu.

2. Numatytas terminuotas leidimas gyventi šalyje, kaip jis suprantamas pagal 28 straipsnį, taip pat gali būti išduodamas toliau išvardytiems šeimos nariams, jeigu šie asmenys atitinkamo užsieniečio atvykimo į šalį momentu buvo jo šeimos nariai ir tuo pačiu metu su juo atvyko į Nyderlandus arba atvyko per tris mėnesius po to, kai jam buvo išduotas terminuotas leidimas gyventi šalyje <…>

<…>

4. Terminuotas leidimas gyventi šalyje <…> taip pat gali būti išduodamas šeimos nariui, kaip jis suprantamas pagal 2 dalį, kuris neatvyko per tris mėnesius po to, kai užsieniečiui, kaip jis suprantamas pagal 1 dalį, buvo išduotas leidimas gyventi šalyje <…>, jeigu per šį trijų mėnesių laikotarpį tas šeimos narys pateikė prašymą išduoti vizą gyventi šalyje ilgiau nei tris mėnesius arba toks prašymas buvo pateiktas to šeimos nario vardu.“

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

14 Nuo 2014 m. rugsėjo 23 d. Nyderlanduose trečiosios šalies piliečiui F. G. buvo suteiktas papildomos apsaugos statusas.

15 2015 m. sausio 22 d. jis pateikė prašymą išduoti vizą dėl šeimos susijungimo K ir B vardu, kurios atitinkamai buvo jo sutuoktinė ir nepilnametė dukra.

16 2015 m. balandžio 20 d. valstybės sekretorius atmetė šį prašymą motyvuodamas tuo, kad jis buvo pateiktas praėjus daugiau nei trims mėnesiams po to, kai F. G. gavo leidimą gyventi Nyderlanduose, ir toks vėlavimas buvo nepateisinamas.

17 Gavęs K ir B skundą, 2015 m. lapkričio 8 d. sprendimu valstybės sekretorius paliko galioti savo pirminį sprendimą.

18 K ir B apskundė šį sprendimą *rechtbank Den Haag, zittingsplaats Amsterdam* (Amsterdame posėdžiaujantis Hagos apylinkės teismas). 2016 m. birželio 24 d. sprendimu šis teismas atmetė skundą.

19 Dėl tokio teismo sprendimo K ir B pateikė apeliacinį skundą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui.

20 Minėtas teismas mano, kad pagal Direktyvos 2003/86 3 straipsnio 2 dalies c punktą pagrindinėje byloje nagrinėjama situacija nepatenka į šios direktyvos taikymo sritį, nes šeimos susijungimo prašymo teikėjas yra papildomos apsaugos statuso turėtojas.

21 Vis dėlto minėtos direktyvos nuostatos tiesiogiai ir besąlygiškai taikomos papildomos apsaugos statuso turėtojams, nes Nyderlandų teisės aktų leidėjas nusprendė taikyti šias nuostatas, siekdamas užtikrinti, kad papildomos apsaugos statuso turėtojams būtų taikomos tokios pačios sąlygos kaip ir pabėgėliams.

22 Net jeigu dėl to prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad Direktyvos 2003/86 12 straipsnio 1 dalies aiškinimas yra labai svarbus pagrindinės bylos baigčiai, vis dėlto atsižvelgiant į 2012 m. spalio 18 d. Sprendimą *Nolan* (C-583/10, EU:C:2012:638) jam kyla klausimas, ar Teisingumo Teismas turi jurisdikciją atsakyti į prejudicinį klausimą dėl šios nuostatos išaiškinimo esant tokiai situacijai, kaip nagrinėjama pagrindinėje byloje.

23 Jeigu atsakymas būtų teigiamas, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas kelia klausimą, ar su šia nuostata suderinamos Nyderlandų teisės aktuose numatytos nuostatos, reglamentuojančios prašymo dėl šeimos susijungimo pateikimą.

24 Šiomis aplinkybėmis *Raad van State* (Valstybės Taryba) nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Ar, atsižvelgdamas į Direktyvos [2003/86] 3 straipsnio 2 dalies c punktą ir 2012 m. spalio 18 d. Teisingumo Teismo sprendimą *Nolan* (C-583/10, EU:C:2012:638), Teisingumo Teismas turi jurisdikciją atsakyti į prejudicinius klausimus, kuriuos Nyderlandų teismas pateikė dėl šios direktyvos nuostatų išaiškinimo byloje, kuri susijusi su papildomos apsaugos statuso turėtojo šeimos nario teise gyventi šalyje, jeigu pagal Nyderlandų teisę ši direktyva buvo pripažinta tiesiogiai ir besąlygiškai taikytina papildomos apsaugos statuso turėtojams?

2. Ar Direktyvos [2003/86] sistema draudžia tokią nacionalinės teisės nuostatą, kaip nagrinėjama pagrindinėje byloje, pagal kurią remiantis palankesnėmis V skyriaus nuostatomis prašymas atsižvelgti į šeimos susijungimą gali būti atmestas tik dėl to, kad jis nebuvo pateiktas per 12 straipsnio 1 dalies trečioje pastraipoje nustatytą terminą?

Ar siekiant atsakyti į šį klausimą yra svarbu, kad praleidus minėtą terminą – nepaisant to, ar jis praleidžiamas po to, kai prašymas atmetamas arba neatmetamas, – galima pateikti prašymą dėl šeimos susijungimo, kurio atveju tikrinama, ar įvykdytos Direktyvos [2003/86] 7 straipsnyje nustatytos sąlygos, ir atsižvelgiama į 5 straipsnio 5 dalyje ir 17 straipsnyje minėtus interesus ir aplinkybes?“

Dėl prejudicinių klausimų

Dėl pirmojo klausimo

25 Pirmuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar pagal SESV 267 straipsnį Teisingumo Teismas turi jurisdikciją aiškinti Direktyvos 2003/86 12 straipsnį 1 dalį esant tokiai situacijai, kaip nagrinėjama pagrindinėje byloje, kai šio teismo paprašyta nuspręsti dėl papildomos apsaugos statuso turėtojo teisės į šeimos susijungimą, jeigu pagal nacionalinę teisę ši nuostata buvo pripažinta taikytina tokiai situacijai tiesiogiai ir besąlygiškai.

26 Direktyvos 2003/86 3 straipsnio 2 dalies c punkte, be kita ko, aiškiai nurodyta, kad ši direktyva netaikoma tais atvejais, kai šeimos susijungimo prašymo teikėjas yra trečiosios šalies pilietis, galintis gyventi valstybėje narėje remdamasis papildoma apsaugos forma pagal tarptautinius įsipareigojimus, nacionalinės teisės aktus ar valstybių narių praktiką.

27 Iš pačios šios nuostatos formuluotės akivaizdžiai matyti, kad joje nurodomos tarptautiniu arba nacionaliniu pagrindu suteiktos papildomos apsaugos formos, tiesiogiai nenurodant statuso, kurį suteikia Sąjungos teisėje numatyta papildoma apsauga.

28 Vis dėlto negalima daryti išvados, kad Direktyva 2003/86 gali būti taikoma tokioje situacijoje, kaip nagrinėjama pagrindinėje byloje, kurioje šeimos susijungimo prašymo teikėjas turi minėtą statusą.

29 Iš tiesų, pirma, reikia priminti, kad Sąjungos teisėje numatytas papildomos apsaugos statusas įtvirtintas Direktyvoje 2003/86, kuri buvo priimta priėmus Direktyvą 2004/83. Tokiomis aplinkybėmis tiesioginės nuorodos į šį statusą nebuvimas šioje direktyvoje negali būti laikomas lemiamu.

30 Antra, iš pakeisto 2000 m. spalio 10 d. Komisijos pasiūlymo dėl Tarybos direktyvos dėl teisės į šeimos susijungimą [COM(2000) 624 *final*] (OL C 62 E, 2001, p. 99) matyti, kad Direktyvos 2003/86 3 straipsnio 2 dalies c punkte nurodytas netaikymo atvejis buvo įtrauktas būtent siekiant ateityje valstybėse narėse sukurti bendrą papildomos apsaugos statusą, dėl kurio Komisija ketino pasiūlyti nuostatų, susijusių su šeimos susijungimu ir taikomų tokį statusą turintiems trečiosios šalies piliečiams, o tai reiškia, kad šiuo netaikymo atveju buvo siekiama neįtraukti šių trečiosios šalies piliečių į minėtos direktyvos taikymo sritį.

31 Trečia, tiek iš Direktyvos 2004/83 25 konstatuojamosios dalies, tiek iš Direktyvos 2011/95 34 konstatuojamosios dalies matyti, kad kriterijai, kuriais remiantis tarptautinės apsaugos prašytojai turi būti pripažįstami galinčiais gauti papildomą apsaugą, turėtų būti grindžiami tarptautiniais įsipareigojimais ir valstybėse narėse esama praktika.

32 Kadangi bendri papildomos apsaugos suteikimo kriterijai buvo parengti remiantis valstybėse narėse veikiančiomis sistemomis, kuriomis siekiama juos suderinti ir prireikus pakeisti, Direktyvos 2003/86 3 straipsnio 2 dalies c punktas iš esmės netektų savo veiksmingumo, jei jis būtų aiškinamas kaip nesusijęs su Sąjungos teisėje numatytos papildomos apsaugos statuso turėtojais.

33 Iš to, kas išdėstyta, matyti, kad Direktyva 2003/86 turi būti aiškinama taip, kad ji netaikoma trečiosios šalies piliečiams, kurie, kaip ir pareiškėjai pagrindinėje byloje, yra papildomos apsaugos statuso turėtojo šeimos nariai.

34 Vis dėlto iš suformuotos Teisingumo Teismo jurisprudencijos matyti, kad jis turi jurisdikciją priimti sprendimą dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą, pateikto dėl Sąjungos teisės nuostatų, esant tokioms situacijoms, kai, net jeigu pagrindinės bylos aplinkybėmis Sąjungos teisė tiesiogiai netaikoma, minėtas Sąjungos teisės nuostatas leista taikyti pagal nacionalinę teisę, nes joje yra nuoroda į šių nuostatų turinį (šiuo klausimu žr. 2011 m. gruodžio 21 d. Sprendimo *Cicala*, C-482/10, EU:C:2011:868, 17 punktą; 2012 m. spalio 18 d. Sprendimo *Nolan*, C-583/10, EU:C:2012:638, 45 punktą ir 2016 m. lapkričio 15 d. Sprendimo *Ullens de Schooten*, C-268/15, EU:C:2016:874, 53 punktą).

35 Iš tiesų esant tokioms situacijoms Sąjunga tikrai suinteresuota, kad, siekiant išvengti aiškinimo skirtumų ateityje, iš Sąjungos teisės perimtos nuostatos būtų aiškinamos vienodai (šiuo klausimu žr. 2012 m. spalio 18 d. Sprendimo *Nolan*, C-583/10, EU:C:2012:638, 46 punktą ir 2018 m. kovo 22 d. Sprendimo *Jacob ir Lassus*, C-327/16 ir C-421/16, EU:C:2018:210, 34 punktą).

36 Be to, Teisingumo Teismo atliekamas Sąjungos teisės nuostatų aiškinimas esant į jos taikymo sritį nepatenkančioms situacijoms pateisinamas, jei šios nuostatos, vadovaujantis nacionaline teise, yra tiesiogiai ir besąlygiškai taikomos tokioms situacijoms, siekiant užtikrinti šių situacijų ir Sąjungos teisės reglamentuojamų situacijų vienodą vertinimą (šiuo klausimu žr. 2011 m. gruodžio 21 d. Sprendimo *Cicala*, C-482/10, EU:C:2011:868, 19 punktą; 2012 m. spalio 18 d. Sprendimo *Nolan*, C-583/10, EU:C:2012:638, 47 punktą ir 2013 m. lapkričio 7 d. Sprendimo *Romeo*, C-313/12, EU:C:2013:718, 33 punktą).

37 Nagrinėjamu atveju prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, kuris pagal SESV 267 straipsnyje nustatytą teisminio bendradarbiavimo sistemą vienintelis turi jurisdikciją aiškinti nacionalinę teisę (šiuo klausimu žr. 1997 m. liepos 17 d. Sprendimo *Leur-Bloem*, C-28/95, EU:C:1997:369, 33 punktą ir 2017 m. birželio 14 d. Sprendimo *Online Games ir kt.*, C-685/15, EU:C:2017:452, 45 punktą), patikslino, kad Nyderlandų įstatymų leidėjas nusprendė papildomos apsaugos statuso turėtojams užtikrinti palankesnes sąlygas už tas, kurios numatytos Direktyvoje 2003/86, ir jiems taikyti šioje direktyvoje nustatytas taisykles dėl pabėgėlių. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nusprendė, kad pagal Nyderlandų teisę nagrinėjamoje pagrindinėje byloje privalo taikyti minėtos direktyvos 12 straipsnio 1 dalį.

38 Tokiomis aplinkybėmis reikia pažymėti, kad, kaip nurodo ir Nyderlandų vyriausybė, ši nuostata, vadovaujantis nacionaline teise, tiesiogiai ir besąlygiškai taikytina tokiai situacijai, kaip nagrinėjama pagrindinėje byloje, ir dėl to Sąjunga tikrai suinteresuota, kad Teisingumo Teismas priimtų sprendimą dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą.

39 Šios išvados negali paneigti tai, kad pagal Direktyvos 2003/86 3 straipsnio 2 dalies c punktą tokios situacijos, kaip nagrinėjama pagrindinėje byloje, aiškiai neįtrauktos į šios direktyvos taikymo sritį.

40 Iš šios dienos Sprendimo *C ir A* (C-257/17) 36–43 punktų matyti, kad tokia aplinkybė negali paneigti Teisingumo Teismo jurisdikcijos priimti sprendimą dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą pagal suformuotą Teisingumo Teismo jurisprudenciją, primintą šio sprendimo 34–36 punktuose.

41 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į pirmąjį klausimą reikia atsakyti, kad pagal SESV 267 straipsnį Teisingumo Teismas turi jurisdikciją aiškinti Direktyvos 2003/86 12 straipsnio 1 dalį esant tokiai situacijai, kaip nagrinėjama pagrindinėje byloje, kai prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo paprašyta nuspręsti dėl papildomos apsaugos statuso turėtojo teisės į šeimos susijungimą, jeigu pagal nacionalinę teisę ši nuostata buvo pripažinta taikytina tokiai situacijai tiesiogiai ir besąlygiškai.

Dėl antrojo klausimo

42 Antruoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą teikiantis teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar pagal Direktyvos 2003/86 12 straipsnio 1 dalį draudžiama tokia nacionalinės teisės nuostata, pagal kurią remiantis palankesnėmis pabėgėliams taikomomis šios direktyvos V skyriaus nuostatomis šeimos susijungimo prašymas, pateiktas dėl pabėgėlio šeimos nario, gali būti atmestas dėl to, kad šis prašymas buvo pateiktas praėjus daugiau nei trims mėnesiams po to, kai šeimos susijungimo prašymo teikėjui buvo suteiktas pabėgėlio statusas, kartu suteikiant galimybę pateikti naują prašymą pagal kitą tvarką.

43 Direktyvos 2003/86 12 straipsnio 1 dalies pirmoje pastraipoje numatyta, jog, nukrypdamos nuo šios direktyvos 7 straipsnio, valstybės narės nereikalauja, kad pabėgėlis arba jo šeimos nariai pateiktų kartu su prašymais dėl tų šeimos narių, kurie yra nurodyti šios direktyvos 4 straipsnio 1 dalyje, įrodymų, kad šeimos susijungimo prašymo teikėjas atitinka tos pačios direktyvos 7 straipsnyje išdėstytus reikalavimus.

44 Net jeigu, kaip nurodyta Direktyvos 2003/86 8 konstatuojamojoje dalyje, šioje direktyvoje pabėgėliams numatytos palankesnės sąlygos naudotis teise į šeimos susijungimą, įskaitant tos pačios direktyvos 12 straipsnio 1 dalies pirmoje pastraipoje įtvirtintą tvarką, vis dėlto akivaizdu, jog valstybės narės gali susieti šios tvarkos taikymą su sąlyga, kad prašymas bus pateiktas per tam tikrą terminą.

45 Minėtos direktyvos 12 straipsnio 1 dalies trečioje pastraipoje patikslinta, kad valstybės narės gali reikalauti, kad pabėgėlis atitiktų tos pačios direktyvos 7 straipsnio 1 dalyje nurodytas sąlygas, jei prašymas dėl šeimos susijungimo nepateikiamas per tris mėnesius nuo pabėgėlio statuso suteikimo.

46 Iš Direktyvos 2003/86 12 straipsnio 1 dalies trečios pastraipos matyti, kad, kiek tai susiję su Direktyvos 2003/86 7 straipsnio 1 dalyje nustatytomis sąlygomis, Sąjungos teisės aktų leidėjas leido valstybėms narėms taikyti įprastą tvarką, o ne paprastai pabėgėliams taikytiną palankesnę tvarką tuomet, kai prašymas dėl šeimos susijungimo buvo pateiktas praėjus tam tikram terminui nuo pabėgėlio statuso suteikimo.

47 Taigi valstybės narės gali, jei mano, jog tai yra tinkama, nenagrinėti pabėgėlių pateiktų prašymų dėl šeimos susijungimo pagal Direktyvos 2003/86 12 straipsnio 1 dalyje numatytą palankesnę tvarką, bet nagrinėti juos pagal prašymams dėl šeimos susijungimo taikytiną įprastą tvarką tuomet, kai šie prašymai pateikti praėjus šios direktyvos 12 straipsnio 1 dalies trečioje pastraipoje nustatytam terminui.

48 Direktyvos 2003/86 12 straipsnio 1 dalies trečia pastraipa negali būti aiškinama taip, kad pagal ją valstybės narės įpareigojamos manyti, jog prašymo dėl šeimos susijungimo, kuriam taikoma šios direktyvos 12 straipsnio 1 dalies pirmojoje pastraipoje numatyta palankesnė tvarka, pateikimo termino praleidimas be pagrįstos priežasties yra tik vienas iš elementų, į kurį turi būti atsižvelgiama atliekant bendrą šio prašymo pagrįstumo vertinimą ir kurį gali atsverti kiti argumentai.

49 Iš tiesų, pirma, laikantis tokio aiškinimo, kuris negali būti grindžiamas šios direktyvos 12 straipsnio formuluote, taptų neveiksminga ir neaiški nuostata, atskirianti atitinkamas taikymo sritis, susijusias su pabėgėlių pateiktiems prašymams dėl šeimos susijungimo taikytinomis taisyklėmis, kurias valstybės narės gali priimti remdamosi tos pačios direktyvos 12 straipsnio 1 dalies trečioje pastraipoje nustatytu terminu.

50 Antra, tai, kad buvo praleistas Direktyvos 2003/86 12 straipsnio 1 dalies trečioje pastraipoje nurodytas prašymo dėl šeimos susijungimo pateikimo terminas, neturi tiesioginio poveikio leidimui šeimos susijungimo prašymo teikėjo šeimos nariams atvykti ar gyventi šalyje, tačiau leidžia tik nustatyti pagrindą, kuriuo remiantis turi būti nagrinėjamas šis prašymas. Kadangi tokio prašymo pagrįstumas iš esmės gali būti vertinamas tik tada, kai yra nustatyta jam taikytina tvarka, konstatuotas šio termino praleidimas negali būti vertinamas atsižvelgiant į argumentus, susijusius su šio prašymo pagrįstumu.

51 Direktyvos 2003/86 5 straipsnio 5 dalimi ir 17 straipsniu negalima pateisinti kitokio sprendimo varianto.

52 Iš tiesų valstybės narės, reikalaujančios, kad būtų įvykdytos šios direktyvos 7 straipsnio 1 dalyje nurodytos sąlygos, sprendimas netrukdo vėliau patikrinti prašomo šeimos susijungimo pagrįstumo, pagal minėtos direktyvos 5 straipsnio 5 dalį ir 17 straipsnį deramai atsižvelgiant į nepilnamečių vaikų geriausius interesus, asmens šeimos santykių pobūdį ir tvirtumą, jo gyvenimo valstybėje narėje trukmę, šeimos, kultūrinių ir socialinių ryšių su jo ar jos kilmės šalimi buvimą.

53 Tokiomis aplinkybėmis atitinkama valstybė narė galės laikytis Direktyvos 2003/86 17 straipsnyje nustatyto reikalavimo individualiai nagrinėti prašymus dėl šeimos susijungimo (šiuo klausimu žr. 2015 m. liepos 9 d. Sprendimo *K ir A*, C-153/14, EU:C:2015:453, 60 punktą), pagal kurį visų pirma reikia atsižvelgti į ypatumus, susijusius su šeimos susijungimo prašymo teikėjo kaip pabėgėlio statusu. Taigi, kaip nurodyta šios direktyvos 8 konstatuojamojoje dalyje, ypatingą dėmesį reikia skirti pabėgėlių padėčiai, nes jie negali svarstyti galimybės normaliai gyventi su šeima jų kilmės šalyje dėl to, kad galėjo būti atskirti nuo savo šeimos ilgam laikotarpiui, kol jiems bus suteiktas pabėgėlio statusas, ir kad šios direktyvos 7 straipsnio 1 dalyje numatytų materialinių sąlygų įvykdymas jiems gali sukelti daugiau sunkumų, palyginti su kitais trečiųjų šalių piliečiais.

54 Iš to, kas išdėstyta, matyti, kad Direktyvos 2003/86 12 straipsnio 1 dalies trečiosios pastraipos aiškinimas, pateiktas šio sprendimo 48 punkte, neužkerta kelio, prieš priimant galutinį sprendimą dėl prašomo šeimos susijungimo, atsižvelgti į visus šios direktyvos 5 straipsnio 5 dalyje ir 17 straipsnyje nurodytus aspektus.

55 Nors Sąjungos teisės aktų leidėjas leido valstybėms narėms reikalauti, kad šios direktyvos 12 straipsnio 1 dalies trečioje pastraipoje nurodytu atveju būtų laikomasi tos pačios direktyvos 7 straipsnio 1 dalyje nurodytų sąlygų, vis dėlto jis nenustatė, kaip procedūriniu požiūriu turi būti nagrinėjamas pavėluotai pateiktas prašymas, remiantis šios direktyvos 12 straipsnio 1 dalies pirmoje pastraipoje numatyta palankesne tvarka.

56 Tokiomis aplinkybėmis, jeigu nėra Sąjungos teisėje nustatytų taisyklių šiuo klausimu, pagal suformuotą jurisprudenciją tokios taisyklės turi būti įtvirtintos atitinkamos valstybės narės vidaus teisės sistemoje taikant procesinės autonomijos principą, bet su sąlyga, kad jos nebūtų nepalankesnės nei taisyklės, reglamentuojančios panašias situacijas, kurioms taikoma vidaus teisė (lygiavertiškumo principas), ir kad dėl jų netaptų praktiškai neįmanoma ar pernelyg sudėtinga pasinaudoti Sąjungos teisės sistemos suteiktomis teisėmis (veiksmingumo principas) (šiuo klausimu žr. 2018 m. vasario 22 d. Sprendimo *INEOS Kelnas*, C-572/16, EU:C:2018:100, 42 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką).

57 Kalbant apie lygiavertiškumo principą pažymėtina, jog iš Teisingumo Teismui pateiktos bylos medžiagos nematyti ir per šį procesą nebuvo teigta, kad panašios vidaus situacijos būtų vertinamos skirtingai pagal Nyderlandų teisę.

58 Dėl veiksmingumo principo reikia priminti, kad pagal suformuotą jurisprudenciją kiekvieną atvejį, kai kyla klausimas, ar dėl nacionalinės procesinės teisės nuostatos Sąjungos teisės taikymas tampa neįmanomas arba pernelyg sudėtingas, reikia nagrinėti atsižvelgiant į šios nuostatos svarbą visame procese, proceso eigą ir jo ypatumus įvairiose nacionalinėse institucijose (šiuo klausimu žr. 2018 m. vasario 22 d. Sprendimo *INEOS Kelnas*, C-572/16, EU:C:2018:100, 44 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką).

59 Šiuo atveju nacionalinė teisės nuostata – pagal ją leidžiama atmesti dėl pabėgėlio šeimos nario pateiktą prašymą dėl šeimos susijungimo, remiantis palankesnėmis Direktyvos 2003/86 V skyriaus nuostatomis, dėl to, kad šis prašymas buvo pateiktas praėjus daugiau kaip trims mėnesiams nuo pabėgėlio statuso suteikimo šeimos susijungimo prašymo teikėjui, o tai suteikia galimybę pakartotinai teikti prašymą pagal kitą tvarką, – pati savaime negali praktiškai užkirsti kelio naudotis pagal Direktyvą 2003/86 suteikta teise į šeimos susijungimą arba pernelyg to apsunkinti.

60 Iš tiesų prašymo dėl šeimos susijungimo, kuris pateiktas pagal nacionalinę tvarką, skirtą šios direktyvos 12 straipsnio 1 dalies pirmai pastraipai įgyvendinti, atmetimas nereiškia, jog teisė į šeimos susijungimą negali būti užtikrinta, nes šeimos susijungimas gali būti patvirtintas pagal kitą tvarką, pateikus prašymą šiuo tikslu.

61 Nors vėlavimas pateikti naują prašymą ir su tuo susijusi administracinė našta atitinkamam asmeniui gali sukelti tam tikrų nepatogumų, tačiau tai nėra tokia didelė kliūtis, kad iš esmės būtų galima laikyti, jog šiam asmeniui praktiškai neleidžiama veiksmingai įgyvendinti savo teisės į šeimos susijungimą.

62 Vis dėlto visų pirma būtų kitaip, jei pirmasis prašymas dėl šeimos susijungimo galėtų būti atmestas tais atvejais, kai remiantis tam tikromis aplinkybėmis galėtų būti objektyviai pateisinamas vėlavimas pateikti šį prašymą.

63 Be to, kadangi pagal nacionalinės teisės nuostatą reikalaujama, kad pabėgėliai galėtų naudotis savo teisėmis iš karto, kai suteikiamas pabėgėlio statusas, t. y. tuo momentu, kai jų priimančiosios valstybės narės kalbos mokėjimas ir žinios apie šios valstybės narės procedūras gali būti nepakankami, atitinkami asmenys būtinai turi būti išsamiai informuoti apie sprendimo atmesti jų pirmąjį prašymą pasekmes ir priemones, kurių jie turi imtis, kad galėtų veiksmingai įgyvendinti teisę į šeimos susijungimą.

64 Galiausiai svarbu pažymėti, kad pagal Direktyvos 2003/86 12 straipsnio 1 dalies trečią pastraipą valstybėms narėms tik leidžiama nukrypti nuo šios direktyvos 12 straipsnio 1 dalies pirmos pastraipos, reikalaujant, kad pabėgėlis atitiktų minėtos direktyvos 7 straipsnio 1 dalyje nurodytas sąlygas.

65 Taigi pabėgėliui, kuris prašymą dėl šeimos susijungimo pateikė praėjus daugiau nei trims mėnesiams, kai jam buvo suteiktas pabėgėlio statusas, vis tiek turi būti sudarytos palankesnės sąlygos naudotis pabėgėliams suteikiama teise į šeimos susijungimą, kaip nurodyta tos pačios direktyvos 10 ir 11 straipsniuose arba 12 straipsnio 2 dalyje.

66 Atsižvelgiant į visa tai, kas išdėstyta, į antrąjį klausimą reikia atsakyti, kad pagal Direktyvos 2003/86 12 straipsnio 1 dalį nedraudžiama tokia nacionalinės teisės nuostata, pagal kurią, remiantis palankesnėmis pabėgėliams taikomomis šios direktyvos V skyriaus nuostatomis, šeimos susijungimo prašymas, pateiktas dėl pabėgėlio šeimos nario, gali būti atmestas dėl to, kad šis prašymas buvo pateiktas praėjus daugiau nei trims mėnesiams po to, kai šeimos susijungimo prašymo teikėjui buvo suteiktas pabėgėlio statusas kartu su galimybe pateikti naują prašymą pagal kitą tvarką, jeigu šioje teisės nuostatoje:

– numatyta, kad tokiam atmetimo pagrindui negalima pritarti tais atvejais, kai remiantis tam tikromis aplinkybėmis gali būti objektyviai pateisinamas vėlavimas pateikti pirmąjį prašymą,

– numatyta, kad atitinkami asmenys būtinai turi būti išsamiai informuoti apie sprendimo atmesti jų pirmąjį prašymą pasekmes ir priemones, kurių jie turi imtis, kad galėtų veiksmingai įgyvendinti teisę į šeimos susijungimą, ir

– užtikrinta, kad pabėgėliais pripažintiems šeimos susijungimo prašymo teikėjams ir toliau būtų taikomos palankesnės sąlygos naudotis pabėgėliams suteikiama teise į šeimos susijungimą, kaip nurodyta minėtos direktyvos 10 ir 11 straipsniuose arba 12 straipsnio 2 dalyje.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

67 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (trečioji kolegija) nusprendžia:

1. **Pagal SESV 267 straipsnį Teisingumo Teismas turi jurisdikciją aiškinti 2003 m. rugsėjo 22 d. Tarybos direktyvos 2003/86/EB dėl teisės į šeimos susijungimą 12 straipsnio 1 dalį esant tokiai situacijai, kaip nagrinėjama pagrindinėje byloje, kai prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo paprašyta nuspręsti dėl papildomos apsaugos statuso turėtojo teisės į šeimos susijungimą, jeigu pagal nacionalinę teisę ši nuostata buvo pripažinta taikytina tokiai situacijai tiesiogiai ir besąlygiškai.**

2. **Pagal Direktyvos 2003/86 12 straipsnio 1 dalį nedraudžiama tokia nacionalinės teisės nuostata, pagal kurią, remiantis palankesnėmis pabėgėliams taikomomis šios direktyvos V skyriaus nuostatomis, šeimos susijungimo prašymas, pateiktas dėl pabėgėlio šeimos nario, gali būti atmestas dėl to, kad šis prašymas buvo pateiktas praėjus daugiau nei trims mėnesiams po to, kai šeimos susijungimo prašymo teikėjui buvo suteiktas pabėgėlio statusas kartu su galimybe pateikti naują prašymą pagal kitą tvarką, jeigu šioje teisės nuostatoje:**

   – **numatyta, kad tokiam atmetimo pagrindui negalima pritarti tais atvejais, kai remiantis tam tikromis aplinkybėmis gali būti objektyviai pateisinamas vėlavimas pateikti pirmąjį prašymą,**

– **numatyta, kad atitinkami asmenys būtinai turi būti išsamiai informuoti apie sprendimo atmesti jų pirmąjį prašymą pasekmes ir priemones, kurių jie turi imtis, kad galėtų veiksmingai įgyvendinti teisę į šeimos susijungimą, ir**

– **užtikrinta, kad pabėgėliais pripažintiems šeimos susijungimo prašymo teikėjams ir toliau būtų taikomos palankesnės sąlygos naudotis pabėgėliams suteikiama teise į šeimos susijungimą, kaip nurodyta minėtos direktyvos 10 ir 11 straipsniuose arba 12 straipsnio 2 dalyje.**

Parašai.